

ban ugyanakkor korlátot is jelentenek az eredmények széles körben való ismertté tételében. **Értékelés pontszámmal: 8**

Az elért eredmények összhangban vannak-e a kutatásra fordított NKFI támogatással?

Az eredmények összhangban vannak a támogatással, az MNL munkatársai által előreláthatóan 10-15 év alatt elvégezhető munka, digitalizálás, adatok bevitele a NKFI támogatással 3 év alatt elkészült. A munka a többi gyűjteményben található anyag feldolgozásához is útmutatót nyújt, pl. a szakirodalom, jogszabályok, rendeletek összegyűjtésével és közzétételével. Sajnálatos, hogy a munka folytatását a következő időszakra nem támogatta a NKFI. **Értékelés pontszámmal: 10**

Átfogó szakmai értékelés (a kutatás egészéről alkotott vélemény)

A projekt elsősorban az *MNL OL S 79 Kataszteri gyűjtemény, Iratok* levéltári dokumentumok darabszintű feldolgozását, digitalizálásra való előkészítését végezte el, de ezenkívül feltárta és közzétette a kataszteri térképezéssel kapcsolatos országgyűlési iratokat, jogszabályokat, korabeli szaklapokat. Felkutatták az eddig fel nem tárt felmérési utasításokat, összeállították a kataszteri személyzetre vonatkozó anyagokat. Kutatási eredményeiket igen hamar közzétették. Eredményeik alapján más közgyűjtemények számára megkönnyítették a kataszteri anyag feldolgozását. **Értékelés pontszámmal (ez a pontszám nem a fentiek átlaga): 9 – kiváló.**

The screenshot shows the website 'CATASTRUM' with a search bar and navigation links like 'BEKÖSZÖNTŐ', 'OLDALTÉRKÉP', and 'KIEMELT CIKKEK'. The main content area is titled 'AZ OTKA K 105 886 EREDMÉNYEI' and contains the following sections:

- I. A vállalt és elvégzett munka összefoglaló jelentései**: A projektterv és az éves beszámolók megjelennek a Catastrum nyomtatott változatában. Projektterv | 2013. évi beszámoló | 2014. évi beszámoló | 2013–2015. évi végső szakmai beszámoló.
- Az OTKA/NKFIH záró értékelése**
- II. Szakirodalmi bibliográfia**: A kataszteri munkálatokra vonatkozó szakirodalom tematikus csoportosítása a **Bibliográfia** menüpont alatt érhető el.
- III. Dokumentáció feltárása**
 - Más projekt keretében hozzáférhetővé tett dokumentumok**
 - Országgyűlési nyomtatványok (Napló, Irományok) – (1) Hungaricana Közgyűjteményi Portál (közvetlen link), (2) Digitalizált Törvényhozási Tudástár (közvetlen link)
 - Kormánylap – ADTPLUS (közvetlen link)
 - Kormányjelentések – ADTPLUS (közvetlen link)

The left sidebar contains navigation menus for 'Folyóirat', 'Térképek', 'Adatbank', and 'Mindennapok'.

■ A Catastrum honlapján (www.catastrum.hu) az OTKA eredményeinek összefoglalója

OTKA-PÁLYÁZATOK

A magyarországi hódoltság és hódoltsági peremvidék kataszteri iratainak (tapu defter) feldolgozása (OTKA K 108919)

Szakmai beszámoló a harmadik évről (2016)

Az adatbázisrendszerek összekapcsolása, tesztelése ütem szerint halad, a forrásfeldolgozás lassabban, mert a vállalt FTE-értéket Sudár Balázs nem tudta teljesíteni. A forrásfeltárás megtörtént, de a digitalizálásra nem maradt idő.

Eredményeink

1. Defterek tudományos feldolgozása

Tovább zajlott a hatvani, füleki, mohácsi/pécsi és szigetvári szandzsákok összeírásainak rögzítése, feltöltése az Oracle adatbázisba. 2016 során 9 darab új defter (4413 új rekord) adatbázisba töltése történt meg.

a) A korábban rögzített két forráscsoport (szandzsák-összeírások és az államiadó-összeírások) mellé mintegy 70 százalékos készületben megtörtént a szóban forgó szandzsákok javadalombirtok-jegyzékeinek (defter-i icmâl) feldolgozása is. A hatvani és füleki szandzsák icmâl defterei teljes egészükben, a mohácsi/pécsi és szigetvári szandzsákéi mintegy 50-50 százalékban kerültek eddig feldolgozásra. Az ütemet lassította az, hogy Sudár Balázs más irányú tudományos elfoglaltságai miatt nem tudott részt venni a feldolgozó munkában, a vállalt FTE-értéket nem tudta teljesíteni. Mivel az általa vállalt mohácsi/pécsi defterek adatai nélkül a délnyugat-dunántúli oszmán közigazgatás és adóztatás bemutatása nem lehetséges, a szóban forgó két szandzsák adatainak rögzítését vezető kutató végezte el helyette, ezzel lassítva a saját területe, a szigetvári szandzsák adatainak feltöltését.

A rögzítés ütemében beállt csúszás miatt valószínű, hogy a vállalt kutatási cél teljes megvalósítása érdekében szükségessé válik majd a pályázat időtartamának meghosszabbítása egy évvel. A csúszás minimalizálása érdekében, készülve a 2017. évi adatbeviteli dömpingre,

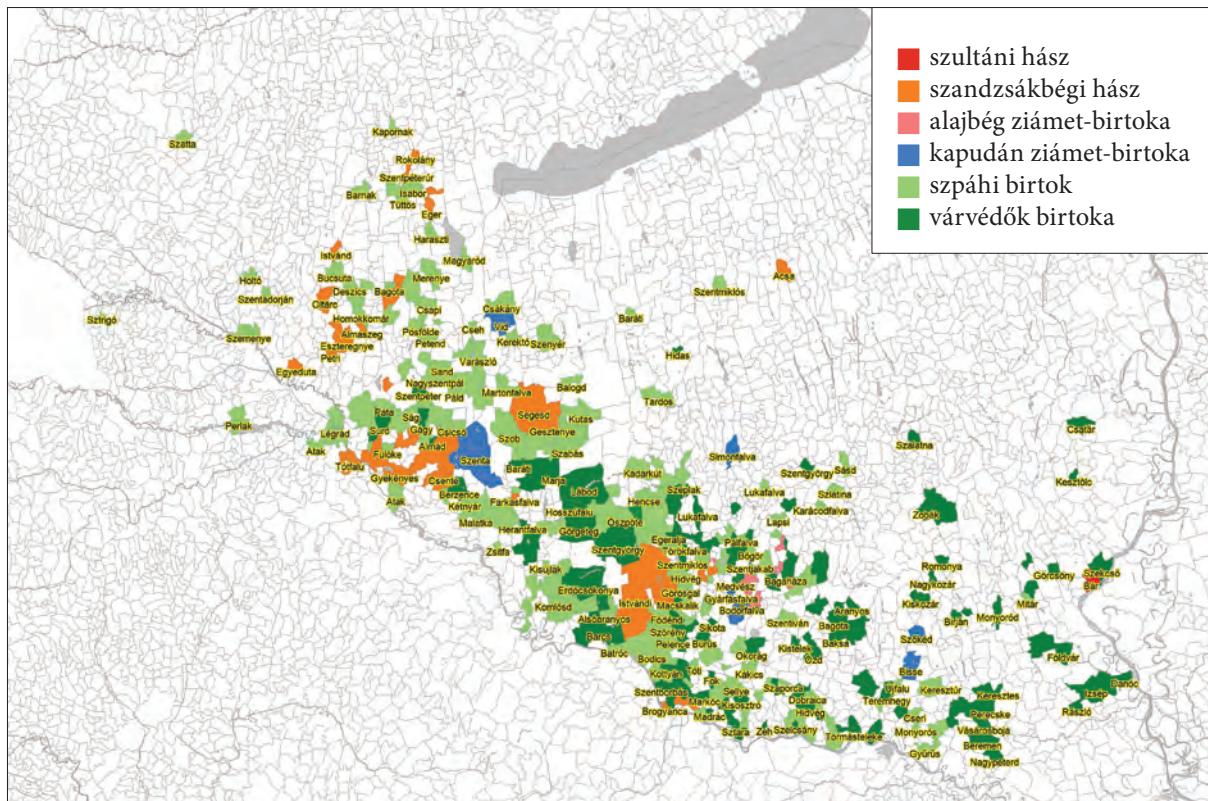
Demeter Gábor 2016 során török és oszmánli nyelvkurzusokon vett részt.

b) Az eddig feldolgozott defterek településnév-anyaga többek között lehetőséget nyújt a középkori településhálózat kora újkori változásainak nyomon követésére, települések eltűnésének és újak alakulásának vizsgálatára. Ezért az adatbázis névállományának jobb kereshetősége, az adatok térképi ábrázolása és a térképi adatokkal való szinkronizálás érdekében szükségessé vált egy módosítás, a relációs adatbázis településnév-anyagának normalizálása. Az eddig feltöltött anyagban elsődlegesen használt 16-17. századi törökös névalakokat kicseréltük a települések középkortól kezdve használt névalakjainak normalizált alakjára. Ezzel egy időben a kora újkori török alakok sem vesztek el, hanem átkerültek az adatbázis Megjegyzés rovatába. Mindkét mező adatai bekerülnek az MNL által fejlesztés alatt álló Névtérbe.

c) A feldolgozott defterek személynévanyaga pillanatnyilag már lehetőséget nyújt az oszmán katonaság személy szerinti nyomon követésére, a karrierlehetőségek vizsgálatára. Az oszmán-török szövegekben arab betűvel lejegyzett tulajdonnevek átírásához és az adatbázisban történő kereséséhez 2015 során elkészült, 2016 során továbbfejlesztett, normalizált személynéveket tartalmazó segédlet publikussá vált az MNL felületén.

http://mnl.gov.hu/mnl/ol/ajanlas_az_oszman_nevek_atirasahoz

d) Legújabb eredményként a feldolgozott defterek nagy száma (három év alatt 28 defter) már lehetőséget biztosít a teljes körű kutatás lehetőségének hiányában mindeddig még alig vizsgált, európaítól eltérő török birtoklási rendszer részletes bemutatására. A bevitt adatok több területen nagy időintervallumban teszik

■ Szolgálati birtokok a szigetvári szandzsákban 1570-ben (készítette: Sz. Simon Éva)

A térkép vázlaton jól látható az egyes szolgálati birtok-típusok – a szpáhik által használt 20 000 akcse jövedelemig terjedő tímár-, illetve a 20 000–100 000 akcse jövedelemig terjedő ziámet-birtokok, az egyes magasabb tisztségviselők és a szultán 100 000 akcse jövedelmet meghaladó hász-birtokainak, valamint a várvédő egységek kollektív javadalombirtokainak – megoszlása és elhelyezkedése. Ennek alapján megfigyelhető, hogy a határvidéki szandzsákok esetében a hódoltatás feladatát a szandzsákbég irányításával a szpáhik hajtották végre. A szultáni birtokok a szandzsák védettebb területein helyezkedtek el. A különböző időmetszetű térkép vázlatok komparatív elemzése képes bemutatni a folyamatot, amelyben a magyar területek az Oszmán Birodalomba betagozódtak. A térképen eltérő színnel szerepelnek az egyes birtoktípusok.

lehetővé a birtoklásban beállt változások folyamatos követését.

e) A kutatás folytatásaként 2017-ben a 2016 során a rögzítésből kimaradt javadalombirtok-jegyzékek feldolgozását követően megkezdjük az utolsó összeírástípus, a rúznámcsék feldolgozását is.

2. Informatikai fejlesztések

2016 végéig 12 281 rekordot töltöttünk be a relációs adatbázisba.

a) 2016 során a relációs adatbázis esetében már csak korrekciókra, a térinformatikai adatbázis igényeinek megfelelő szinkronizációra volt szükség. Ennek ellenére az adatbázisnak – az

adatbevitel megkönnyítése érdekében fejlesztett – feltöltő felületét és a beélesített rendszer adatbeviteltől a megjelenítésig terjedő működését, valamint adattartalmát Demeter Gábor továbbra is tesztelte, a bővülő adattartalom által támasztott igényeknek megfelelően. b) 2017 során az új összeírástípus, a rúznámcsék betöltésének megkezdésével a tesztelés továbbra is folytatódni fog. Az adatbázis online hozzáférhetővé tételét az utolsó defertípus problémamentes feltöltését követően, 2017 végén tervezzük.

3. Térinformatikai fejlesztések

A Térinfo Bt. közreműködésével megtörtént az

Oracle adatbázisban tárolt grafika és attribútumok összekapcsolása. Kidolgoztuk azokat az SQL leválogatási parancsokat (scripteket), amelyekkel az adatbázisokból kinyerhetők a megfelelő rekordok. Továbbá kifejlesztésre került 21 darab menü, amelyekkel az alkalmazott GIS megjelenítőben (a TatukGIS szoftver „Editor” változata) az SQL leválogatás és összekapcsolás eredményei megjeleníthetők.

a) Az adatbázisok összekapcsolását elvégző Térinfo Bt. kiválasztása közbeszerzési eljárás keretében meghirdetett pályázat alapján történt.

b) Már 2016 elején megkezdődött a felhasználói igények szerint kialakított, adatbázishoz írt, vizuális megjelenítést megkönnyítő szkriptek-lekérdezések mögötti tudományos kérdések-hipotézisek megfogalmazása, majd a szkriptek létrehozása és működésük tesztelése.

c) A térképi adatbázis és a relációs adatbázis összekapcsolása nem volt zökkenőmentes. A munka során felmerült szinkronizációs problémák miatt a két adatbázis összekapcsolása 3 hónapot csúszott, ami a vállalkozói szerződés módosítását is szükségessé tette. A szinkronizációs hibák kijavítása és az összekapcsolt adatbázisok működésbe állítása 2016. augusztus végére megtörtént. A csúszás a pályázati cél megvalósítását nem befolyásolta.

d) Az adatbázisok összekapcsolásával egy időben a leválogatás megkönnyítésére megtörtént a TatukGIS editor programban 21 felhasználói menü kialakítása is, melyek pillanatnyilag az alábbi témakörökben biztosítják tematikus térképek elkészítését:

- települések időszakok, közigazgatási beosztás, településtípusok, adóösszeg, egy főre jutó adóösszeg, az adófizetők száma, az adó megállapításának módja, az adófizetés módja szerint, valamint mindezek változásai;

- birtoktestek közigazgatási egység, időszak vagy birtoktípusok szerint s mindezek változásai;

- adott személy birtokai és azok változásának nyomon követése;

- birtokkiutalás oka (egy adott hadjáratban részt vett személyek birtokainak elhelyezkedése);

- felterjesztő személye szerint.

e) Már az elkészült első térképvázlatok is

látványosan mutatják be az oszmán adminisztratív és adóztatási határ közötti különbséget és segítenek különböző időszakokban a kondominium külső határának pontos területi meghatározásában.

f) 2017 során tervezzük az elkészített térképek tematikus sorozatba rendezését és publikálásának előkészítését.

4. Forrásfeltárás (európai közgyűjtemények)

2016-ban folytattuk a már 2015-ben megkezdett nyugat-európai levéltárak oszmán összeírásainak feltárását.

a) Feltárára, kiválogatásra kerültek a nyugat-európai levéltárakban és könyvtárakban őrzött, eddig az MNL OL állományából hiányzó vagy rossz minőségben őrzött, hibás jelzetű, azonosíthatatlan oszmán összeírások. Vizsgálat alá vontuk a bécsi, berlini, drezdai, lipcsei, müncheni, párizsi levéltárak és könyvtárak anyagát.

b) A szóban forgó dokumentumok másoltatására 2016-ban már nem maradt idő, a hátralévő feladatokat 2017 folyamán fogjuk elvégezni, súlypontozva, a fennálló anyagi keretnek megfelelően, miközben a törökországi levéltárak anyagának további feltárását is tervezzük.

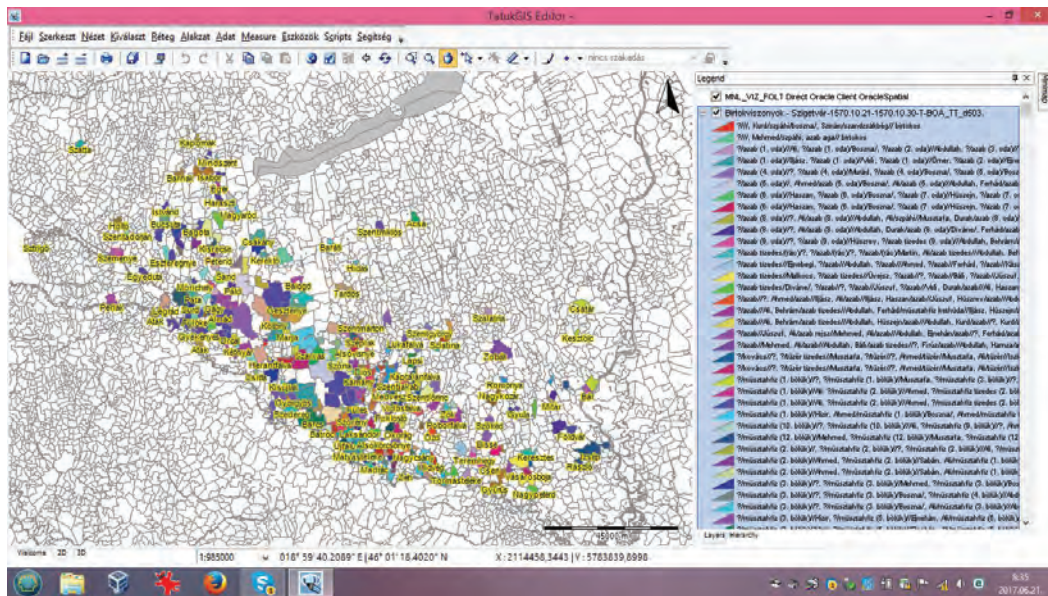
5. Tudományos konferencián való részvétel

A kutatócsoport eddigi eredményeit – melyek 2016 második felétől, az első térképek elkészültétől kezdve váltak látványossá – már több hazai konferencián nagy sikerrel mutattuk be. Hegyi Klára: Megemlékezés Fekete Lajosról születésének 125. évfordulóján. Jászberény, Jász Múzeum, 2016. 10. 19.

Hegyi Klára: A Jászság a török hódoltságban. Jászberény, Jász Múzeum, 2016. 10. 19.

Sudár Balázs: Oszmánok és délszlávok: „török” hódítók Magyarországon. Szigetvár, Szigetvár Város Önkormányzata és a Szigetvári Várbaráti Kör, Mindennapok az oszmán korban c. konferencia, 2016. 10. 25.

Sz. Simon Éva: A dunántúli falvak hódolttatása. Oszmán terjeszkedés a Dél-Dunántúlon a 16. században. Szigetvár, Szigetvár Város Önkormányzata és a Szigetvári Várbaráti Kör, Mindennapok az oszmán korban c. konferencia, 2016. 10. 25.

- A szigetvári szandzsák katonaságának javadalombirtokai személy szerint (1570). Munkapéldány.

Sz. Simon Éva: A hódoltság török forrásainak adatbázisai – az oszmán összeírások vizsgálatának új lehetőségei. Az MNL OL és az MTA BTK TTI közös oszmanisztikai kutatócsoportjának bemutatkozása. Eger, Hungari Dzsebedzsi Kulturális Hagyományörző és Sportegyesület, IV. Élet a török hódoltságban c. konferencia, 2016. 11. 11.

6. Folyamatban lévő tudományos közlések

Megjelenés alatti tanulmányok:

Sz. Simon Éva: Kanizsa 1574. évi „elfoglalása” – avagy vizsgálatok a határvidéken portyázó oszmán haderő nagyságáról. Várható megjelenés: Zalai Múzeum, 2017.

Éva Sz. Simon: Kayit dışı (hâric ez-defter) ve „meşkun olmayan” (hâli ez-raiyyet) yerlerin Osmanlı İmparatorluğu tarafında fethedilen bölgelerinde sınırlarında oluşan değişiklikler üzerindeki etkisi. = A defteren kívüli (hâric ez-defter) és az „üres” (hâli ez-raiyyet) helyek szerepe az Oszmán Birodalom hódoltsági határának változásában. (10 p. + 2 térkép) Várható

megjelenés: İstanbul Şehir Üniversitesi, Güney-Göğü Avrupa Araştırmaları Dergisi. 2016/2017. Előkészületben lévő kötetek:

Hegyi Klára: Füleki szandzsák című monográfia összes török anyaga feldolgozásra került. Kézirat várható elkészülése: 2017

Sudár Balázs: Pécs monográfia török fejezetei 80%-os készütségben. Kézirat várható elkészülése: 2017

Sz. Simon Éva: Magyarországra vonatkozó defterek katalógusa a bevezető tanulmány kivételével elkészült. Kézirat várható elkészülése: 2017

A 2015. évi költségvetés befektetett eszközökre előirányzott, 2016-ra áthúzódott összegét a közbeszerzési eljárás korlátai miatt továbbra sem tudtuk felhasználni. A 2016 során engedélyezett külön nyomtató és szkennert, valamint a térképi állomány tárolásához és kezeléséhez szükséges notebook beszerzésére 2017-ben kerül majd sor.

Szepesiné Simon Éva